

PRODUKTIV VA REPRODUKTIV METODLAR ASOSIDA FILOLOGIYA FANLARINI TALABALARGA O'QITISHNING NAZARIY VA AMALIY ASOSLARI

Maxamadiyeva Dildor Abullayevna

Alfraganus Universitet Fakultetlararo chet

tillar kafedrası Ingliz tili fani o'qituvchisi

Annotatsiya: Filologiyani o'rganish gumanitar fanlar o'quv dasturining muhim qismi bo'lib, talabalarda tilni tushunish va tushunishni rivojlantirishga qaratilgan. Filologik bilim va malakalar berishda eng samarali pedagogik yondashuvlarni puxta o'ylab ko'rish pedagoglar sifatida bizning burchimizdir. Ushbu maqola filologiyani o'qitishning ba'zi nazariy tamoyillarini ko'rib chiqadi va samarali va reproduktiv ta'limga asoslangan amaliy usullarni taklif qiladi.

Kalit so'zlar: akademik yaxlitlik, akademik muvaffaqiyat, tanqidiy fikrlash qobiliyatlari, ingliz tili, o'qitish usullari

Аннотация: Изучение филологии является важной частью учебной программы по гуманитарным наукам, целью которой является развитие у учащихся понимания и понимания языка. Мы как преподаватели обязаны тщательно рассмотреть наиболее эффективные педагогические подходы для передачи филологических знаний и навыков. В этой статье будут рассмотрены некоторые теоретические принципы, лежащие в основе преподавания филологии, и предложены практические методы, основанные как на продуктивном, так и на репродуктивном обучении.

Ключевые слова: академическая честность, академическая успеваемость, навыки критического мышления, английский язык, методика преподавания

Abstract: The study of philology is an essential part of the humanities curriculum that aims to develop students' understanding and appreciation of language. As educators, it is our duty to thoughtfully consider the most effective pedagogical approaches to impart philological knowledge and skills. This article will examine some theoretical principles underpinning the teaching of philology and propose practical methods rooted in both productive and reproductive learning.

Key words: scholastic uprightness, scholarly achievement, decisive reasoning abilities, english language, instructing strategies

Kirish. Shaxsiy o'zini o'zi rivojlantirish, uni o'zini namoyon qilish, ijodiy salohiyatni ro'yobga chiqarish nafaqat ta'limni insonparvarlashtirish yo'nalishi, balki ijodiy fikrlaydigan shaxsni shakllantirishning eng muhim shartidir. Ijtimoiy sharoitlar ta'lim vazifalarini shakllantirishga ta'sir qiladi. Agar ilgari ta'limning asosiy vazifasi insoniyat tomonidan o'tgan yillarda olgan bilim va ko'nikmalarini yosh avlodga yetkazish bo'lsa, axborot jamiyatida bilim har bir shaxsdan olingan bilimlarni o'z amaliy faoliyatida qo'llash uchun mavjud ko'nikmalarga ega bo'lishni talab qiladigan bevosita ishlab chiqaruvchi kuchga aylanadi.

Pedagogik texnologiyalar ijtimoiy o'qituvchilar va ishchilarni tayyorlash tizimidagi asosiy fanlardan biridir. Ta'lim standarti ko'p qirrali ijtimoiy amaliyotga yo'naltirilgan, jamiyatdagi munosabatlar metodologiyasini o'zlashtirgan mutaxassisning psixologik-pedagogik tayyorgarligi va malakasini nazarda tutadi: oilaviy jamiyatda, shaxsning ochiq mikro muhit sharoitlari, ish, hayot va dam olish sohasida, turli xil va turli xil ijtimoiy

ishlarda, bolalar va kattalar, boshqa toifadagi odamlar bilan professional guruhlar. Shuning uchun ijtimoiy pedagogning pedagogik tayyorgarligining maqsadi shaxsni jamiyatda, jamiyatda ochiq tizim sifatida tushunishga, metodologiya va nazariyani ijtimoiy pedagog faoliyatining turli sohalarida qo'llashga o'rgatadi. Shu ma'noda, zamonaviy sharoitda ta'limning o'ziga xos xususiyati uning uzluksizligidir [1]. Pedagogika fani milliy madaniy an'analar va jahon yutuqlarini hisobga olgan holda ta'limning uzluksizligi va uning barcha tarkibiy qismlarini mutanosib rivojlantirish, istiqbolli pedagogik texnologiyalarni takomillashtirish masalalarini ishlab chiqadi. Boshqa tomondan, zamonaviy til ta'limi sohasi yangi narsalarni ilgari suradi uning barcha ishtirokchilariga va birinchi navbatda o'qituvchiga qo'yiladigan talablar, u nafaqat innovatsion o'qitish texnologiyalarini o'zlashtirishi, balki qonunlarning mohiyatini ham tushunishi kerak [3]. Metodologiya fanining rivojlanishidagi hozirgi bosqich ta'lim jarayonlarini o'rganishning madaniyatlararo paradigmasiga murojaat qilish bilan bog'liq tillar va madaniyatlar, bu metodologiyaning kontseptual va kategorik apparatini, zamonaviy yondashuvlarning mohiyatini, maqsadlarini, mazmunini, tamoyillarini qayta ko'rib chiqish zarurligiga olib keladi. Chet tili o'qituvchisining funktsional vazifalarida ham ma'lum o'zgarishlar kiritildi, ular o'rtasidagi madaniyatlararo hamkorlikning tashabbuskori va tashkilotchisi bo'lishi kerak. Bundan tashqari, o'qituvchi talabaning ushbu o'zaro aloqada faol ishtirok etish istagi va qobiliyatini shakllantirishi kerak. O'z vazifalarini muvaffaqiyatli amalga oshirishda o'qituvchi uslubiy vakolatlarga ega bo'lishi kerak.

Mavzuning dolzarbligi va hozirgi holati. Tadqiqotning asosiy maqsadi o'quv jarayonini boshqarish doirasida universitet talabalari tomonidan filologiyani o'rganishning asosiy pedagogik jihatlarini aniqlashdan va yanggi produktiv metodlarni qo'llashdan iborat. Buning uchun tadqiqot metodologiyasini tashkil etuvchi bir qator usullar qo'llanildi [6]. Tadqiqot quyidagi nazariy usullardan foydalangan holda o'tkazildi: birinchi, tizimli tahlil va sintez, uning yordamida tegishli ilmiy adabiyotlarni har tomonlama tahlil qilish amalga

oshirish; ikkinchidan, induktsiya, individual faktlarni bilishdan umumiy va deduktsiyani bilishga o'tish usuli sifatida, umumiy naqshlarni bilishdan uning alohida namoyon bo'lishiga o'tish usuli sifatida; va uchinchidan, taqqoslash, tasniflash, umumlashtirish va tizimlashtirish, idealizatsiya va abstraktsiyalar, bu umuman olingan ma'lumotlarni soddalashtirish va ishlab chiqishga imkon berdi. Xorijiy filologiyani o'rganishning pedagogik jarayonini tashkil etishning barcha mexanizmlari va bosqichlarini yaxshiroq tizimlashtirish uchun biz IDEF0 funktsional modellashtirish metodologiyasidan foydalandik, bu esa tadqiqotning barcha natijalarini tasavvur qilish imkonini berdi. IDEF0 – bu funktsional modellashtirish metodologiyasi. U tizimning tuzilishi va funktsiyalarini, shuningdek, axborot va materiallar oqimlarini aks ettiruvchi funktsional modelni yaratish uchun ishlatiladi. IDEF0 tizimlarning keng doirasini modellashtirish uchun ishlatilishi mumkin. Yangi tizimlar uchun IDEF0-dan foydalanish talablarni aniqlash va belgilangan talablarga javob beradigan va tanlangan funktsiyalarni amalga oshiradigan tizimni keyingi rivojlantirish uchun funktsiyalarni belgilashga qaratilgan. Mavjud tizimlarga kelsak, IDEF0 tizim tomonidan bajariladigan funktsiyalarni tahlil qilish va ushbu funktsiyalarni bajarish mexanizmlarini ko'rsatish uchun ishlatilishi mumkin. IDEF0-ni tizimga qo'llash natijasi bu tizimning ierarxik tartiblangan diagrammalar to'plamidan, hujjatlar matnidan va o'zaro havolalar orqali bir-biriga bog'langan lug'atlardan iborat modelidir. IDEF0 diagrammalari tuzilgan ikkita eng muhim komponent-bu funktsiyalar yoki harakatlar (bloklar) va ma'lumotlar yoki ob'ektlar, faoliyatni bir-biriga bog'lash va ular orasidagi o'zaro ta'sirlar va munosabatlarni aks ettirish.

Natija

Kognitiv tilshunoslik ma'lumotni assimilyatsiya qilish va qayta ishlash xususiyatlarini, til yordamida bilimlarni aqliy tasvirlash usullarini o'rganadi. Psixolingvistika boshqa an'anaviy fanlardan tashqariga chiqadigan lingvistik faktlarni nazariy tushunishga qaratilgan. Bularga quyidagilar kiradi: nutqni yaratish jarayonlari,

so'zning individual leksikaning birligi sifatida o'ziga xosligi, strategiyalar va ikkinchi tilni o'zlashtirish va undan foydalanish. Ushbu fanlar ob'ektiv voqelikning muayyan o'zaro bog'liq hodisalarini aks ettirganligi sababli, ularni o'quv jarayonida ajratib bo'lmaydi. Binobarin, turli shakllarda yuzaga keladigan ilmiy g'oyalar, tamoyillar, tushunchalar, qonunlar, nazariyalarning umumiyliги tufayli ularning integratsiyasi yoki ilmiy bilimlarning yaxlitligini ta'minlash jarayoni lingvistik fanlarni o'rganishning o'ziga xos belgisiga aylanadi. Shu sababli, bugungi kunda universitet lingvodidaktikasi oldida eng muhim vazifa turibdi: integratsiyaning samarali usullari va vositalarini ishlab chiqish. O'qitishning interfaol usullaridan foydalanish, xususan, case-study (case study), case tahlil usuli, o'yin dizayni va boshqalar alohida ahamiyatga ega.; samarali o'quv qo'llanmalari: fanlararo xarakterdagi tezislar, ishlab chiqarish asl ko'rgazmali qurollar, krossvordlarni ishlab chiqish va hokazo. O'quv jarayonini axborotlashtirish munosabati bilan o'qituvchilar nafaqat axborot muhitining mavjudligini ta'minlaydigan dasturiy vositalarni tayyorlaydilar, balki ta'lim samaradorligini oshiradigan usullar va o'qitish usullarining tubdan yangi kombinatsiyalarini ishlab chiqadilar[3]. Zamonaviy jamiyatda ro'y berayotgan dinamik o'zgarishlar, ta'limning yangi falsafasi, fuqarolar ongida oqilona dunyoqarash ko'rsatmalarini o'rnatish va inson faoliyatining barcha sohalarini yangilashni takomillashtirishni taqozo etmoqda. Bo'lajak o'qituvchilarning, xususan, raqobatbardosh filologiya mutaxassislarining ta'lim sifatini ham. Oliy ta'lim tizimining hozirgi rivojlanish bosqichi olimlarning sifatni ta'minlashning dolzarb muammolarini maqsadli hal qilish istagi bilan tavsiflanadi. Shularni inobatga olgan holda, ko'p bosqichli universitet ta'limida bo'lajak mutaxassislarning kasbiy kompetentsiyalarini shakllantirishga qo'yiladigan yangi talablar sharoitida o'qituvchilar ta'limi nazariyasida innovatsion o'zgarishlar tendentsiyasi kuzatildi. Chet tillarini o'qitish sohasidagi samarali yo'nalishlardan biri bu axborot texnologiyalariga asoslangan o'quv tizimini rivojlantirishdir. Ovoz, grafik, animatsiya va matn effektlarining kombinatsiyasi orqali zamonaviy lingvistik texnologik, uslubiy va pedagogik texnologiyalarni joriy etgan holda faol til muhitiga sho'ng'ish ta'sirini

muvaqqiyatli taqlid qilish mumkin. Bundan tashqari, bunday dasturlar bo'yicha chet tilini o'qitishda tilning barcha jihatlari ishlab chiqiladi: fonetik, grammatik, leksik va kommunikativ [2]. Bunda o'quv materiallarini doimiy ravishda yangilab turish va ular ustida ishlash tizimlarini takomillashtirish imkonini beruvchi multimedia vositalari muhim rol o'ynaydi. Chet tilini o'qitish uchun intensiv multimedia dasturlari tovush, matn va grafikani qayta ishlashning eng yangi texnologiyalariga muvofiq ishlab chiqilishi kerak. Kompyuter tilini o'rganish uchun maxsus ishlab chiqilgan chuqur o'ylangan metodologiya, tegishli tanlangan o'quv materiallarining katta miqdori, ona tilida so'zlashuvchilar tomonidan aytilgan yoki asl manbalardan olingan lingvistik materialning yuqori ovoz sifati chet tilini har tomonlama o'rganish uchun mukammal, zamonaviy vositani yaratadi. O'quv jarayonida kasbiy yo'nalishdagi chet tilidagi ta'lim ob'ektlarini yaratishda Internetdagi asl resurslardan faol foydalanish mumkin. Multimedia vositalari ulkan didaktik salohiyat bilan ajralib turadi. O'qituvchining vazifasi talabaning o'quv jarayonida faol omil ekanligini tushunib, talabalar ishi ustidan umumiy nazoratni amalga oshirishdir. Talabalarining ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish ularning yangi bilimlarni o'zlashtirishdagi muvaffaqiyatli faoliyatiga yordam beradi. Zamonaviy pedagogik nashrlarda an'anaviy (formatlashtirilmagan) ta'lim tizimi o'quvchilarning aqliy qobiliyatlarini samarali rivojlantirish, ularning ijodiy salohiyatini oshirish uchun sharoit yaratmasligi qayd etilgan. Qoida tariqasida, universitetning ommaviy o'rganish tajribasida ko'pchilik o'qituvchilar talabalarga o'z intizomi bo'yicha ko'proq ma'lumot berishga intilishadi. Shu bilan birga, uni uzatishning reproduktiv usullari kognitiv va ijodiy faoliyatni minimal talab qiladi.

Xulosa

Ham samarali, ham reproduktiv ta'lim elementlarini o'zida mujassam etgan nazariy tamoyillar va amaliy usullarning puxta o'ylangan sintezi filologiyani o'qitishda eng samarali yondashuvni shakllantiradi. Bunday muvozanatli, ko'p qirrali metodologiya talabalarga lingvistik tushunchalarda mustahkam poydevor yaratishga yordam beradi, shuningdek,

tahlil qilish, muammolarni hal qilish va muloqot kabi yuqori darajali vakolatlarni rivojlantirishga yordam beradi. Bu model ilg'or pedagogik tajribaga asoslanib, oqilona tatbiq etilsa, o'quvchilarda filologik tushuncha va tilga bo'lgan hurmatni rivojlantirishda eng yaxshi natijalarni berishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Aynskou, M. (2020). Ta'limda inklyuzivlik va tenglikni ta'minlash: xalqaro tajribalardan saboqlar. *Nordic Journal of Studies in Educational Policy*, 6 (1), 7-16, 10.1080/20020317.2020.1729587
2. Akishina, E., Vagner, I., Kurbatova, N. va Savenkova, L. (2022). Talabalarning shaxsiy ijtimoiy tajribasini rivojlantirish asosida ijtimoiy munosabatlar madaniyatini shakllantirish. *Revista Tempos E Espaços Em Educação*, 15 (34), 12-15.
3. <https://doi.org/10.20952/revtee.v15i34.17215>
4. Aquino, L. N., Mamat, N. va Che-Mustafa, M. (2019). Bolalar bog'chasiga abituriyentlarning ta'lim sohalarida kompetentsiya darajalari. *Janubi-Sharqiy Osiyo Erta bolalik jurnali*, 8 (1), 37-45. <https://doi.org/10.37134/saecj.vol8.no1.5.2019>
5. Awe, O. A. va Cherkov, E. M. (2020). Loyihaning moslashuvchanligi va ijodkorligi: o'quv yordam dasturining moderator roli. *Boshqaruv qarori*, 1 (1). DOI: <https://doi.org/10.1108/MD02-2020-0226>
6. Azorin C. va Ainscow M. (2020). Inklyuziv ta'lim bo'yicha xalqaro jurnal, 24 (1), 58-76, 10.1080/13603116.2018.1450900 maktablarni inklyuzivlik sari yo'llariga yo'naltirish.
7. Baxov, I., Ryzhykov, V. & Kolisnyk, O. (2018). Harbiy rahbarning etakchilik qobiliyati, qo'mondonning kasbiy mahorati harbiy tashkilotning samarali faoliyati amaliyotining garovi sifatida. *International Journal of Engineering & Technology*, 7 (4.38), 45-49. <https://doi.org/10.14419/ijet.v7i4.38.24318>

tahlil qilish, muammolarni hal qilish va muloqot kabi yuqori darajali vakolatlarni rivojlantirishga yordam beradi. Bu model ilg'or pedagogik tajribaga asoslanib, oqilona tatbiq etilsa, o'quvchilarda filologik tushuncha va tilga bo'lgan hurmatni rivojlantirishda eng yaxshi natijalarni berishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

8. Aynskou, M. (2020). Ta'limda inklyuzivlik va tenglikni ta'minlash: xalqaro tajribalardan saboqlar. *Nordic Journal of Studies in Educational Policy*, 6 (1), 7-16, 10.1080/20020317.2020.1729587
9. Akishina, E., Vagner, I., Kurbatova, N. va Savenkova, L. (2022). Talabalarning shaxsiy ijtimoiy tajribasini rivojlantirish asosida ijtimoiy munosabatlar madaniyatini shakllantirish. *Revista Tempos E Espaços Em Educação*, 15 (34), 12-15.
10. <https://doi.org/10.20952/revtee.v15i34.17215>
11. Aquino, L. N., Mamat, N. va Che-Mustafa, M. (2019). Bolalar bog'chasiga abituriyentlarning ta'lim sohalarida kompetentsiya darajalari. *Janubi-Sharqiy Osiyo Erta bolalik jurnali*, 8 (1), 37-45. <https://doi.org/10.37134/saecj.vol8.no1.5.2019>
12. Awe, O. A. va Cherkov, E. M. (2020). Loyihaning moslashuvchanligi va ijodkorligi: o'quv yordam dasturining moderator roli. *Boshqaruv qarori*, 1 (1). DOI: <https://doi.org/10.1108/MD02-2020-0226>
13. Azorin C. va Ainscow M. (2020). Inklyuziv ta'lim bo'yicha xalqaro jurnal, 24 (1), 58-76, 10.1080/13603116.2018.1450900 maktablarni inklyuzivlik sari yo'llariga yo'naltirish.
14. Baxov, I., Ryzhykov, V. & Kolisnyk, O. (2018). Harbiy rahbarning etakchilik qobiliyati, qo'mondonning kasbiy mahorati harbiy tashkilotning samarali faoliyati amaliyotining garovi sifatida. *International Journal of Engineering & Technology*, 7 (4.38), 45-49. <https://doi.org/10.14419/ijet.v7i4.38.24318>